

ॐ
పతి వ్రతా శతకము.

ప్రధాన రాజ పోషకులు.

మహారాజరాజశ్రీ
శ్రీ శ్రీ శ్రీ
రాణి భూదేవమ్మరావుగారు,
మీర్జాపురం ఎప్పేట,
నూజివీడు,
కృష్ణాజిల్లా.

పతివ్రతాశతకము.

కవిప్రియభారతము.

ఆదిపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము.

—, కణ్వమహర్షి శకుంతలతో చెప్పిన పద్యము. —

ఆ. ఎట్టిసాధువులకును బుట్టినయిండ్లను
బెద్దకాలమునికి తద్దలగదు
సతులకడసయునికి సతులకు ధర్మపు
సతులకేడుగడయుఁ బతులచూపె.

1

ఆదిపర్వము—పంచమాశ్వాసము.

మార్కండేయుఁడు ధర్మజనకుఁ బతివ్రతా

—, మాహాత్మ్యంబు సెప్పట. —

ఉ. ఆయెలనాఁగభర్త గమనాఁడటఁదూలుచువచ్చె వచ్చి సం
దోయజనేత్ర సంభ్రామముతోఁ దగువీరమువెట్టి పాద్యముం
బాయక మజ్జనక్రియయు భక్తినిొసర్చి ప్రియోక్తులొప్పఁగా
నాయనచీరుఁడేసె రుచిరాన్నరసంబులనింతిచెచ్చెరన్. 2

గీ. పతియచూవె నాపాలికిఁ బరమదైవ
మేను వాఙ్మనఃక్రియలఁ దద్ధితమయెపుడుఁ
గోరి యొనరింతు దీని మిగులఁగనొందు
ధర్మపులుగాన నెందును దలఁచిచూచి. 3

—♦ద్రావిడి సత్యభామకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులు సెప్పట.♦—

చ. అలయక మగత్రతంత్ర వివిధాపధధంగులఁజేసియెంతయున్
వలతురునాధులంటమగు వాకడుబేలతనంబు దానమున్
గలిగిన ప్రియముంబొలియు గానియొకండును సిద్ధిబొందద
ప్పొలఁతుకతోడిమన్ని యహిపొత్తుగఁజూచువిభుండెఱింగినన్. 4

చ. మగువయొనర్చువశ్యవిధి మందులుమాకులునొందుచందమై
మగనికిఁ దెచ్చురోగములు మానకమూకజడాదిభావముల్
మొగినొనరించు నద్వితముల్ దనచేసినచేతలై తుదిన్
జగమునకెక్కినిందయును సద్గతిహానియువచ్చు నింతిన్. 5

క. కావునఁ బతులకు సెప్పుడుఁ
గావింపందగదు కపటకర్మంబులు ద
ద్రావమెఱిగి యనువర్తసి
యై వనితచరింప నదియయగు నెల్లవియున్. 6

సీ. పతులాత్మనొండాక్క పడఁకులఁగలసిన
నలుగ నెయ్యెడల నహంకరింప
మదముఁ బ్రమాదంబుమాని వారికిఁజిత్త
మేకముఖంబుగ నెల్లప్రొద్దు

భక్తిసీయదు జూపుఁ బలుకునుఁ గోర్కీయు
 స్నేహంబు వింతగాఁ జేయనెపుడు
 సమరగంధర్వ యయోదులందైనను
 బురుషు నన్యునిఁ దృణంబుగఁదలంతు

గీ. స్నాన భోజనశయనాది సంప్రయోగ
 మర్థిఁ బతులకు మున్నెందు నాచరింపఁ
 బతులువచ్చిన నాసనపాద్య విధుల
 భక్తితో నేనకావించుఁ బనుపనొరుల.

7

చ. తగియెడువేళలందు నియతంబుగ మజ్జనభోజనక్రియల్
 దగినొడఁగూర్తు భర్తలకు ధాన్యధనంబులురిత్తమై వ్యయం
 బగుటకునోర్వినెప్పుడు గృహస్థులభాండవిశోధనంబు లి
 మ్ముగినొకనాఁడునేమఱుఁ బ్రమోదమునల్పుదుబంధుకోటికిఁ.8

క. పలుమాటుందలవాకిట
 మెలఁగుటయసతీజనైక నిశ్రాంతకలహం
 బుల కెలయుటనగు పలుకులఁ
 బెల్లచనగుటనాకుఁగాని పెంపిమగువా.

9

క. పతులిచ్చమెయిఁ బ్రవాస
 స్థితులై నం బుష్పగంధదీప్తాభరణ
 ప్రతితిథిరియింపఁ దద్దళ
 మతిసగుచుఁ దదాగమంబ మదిఁగాంక్షింతుఁ.10

ఉ. అత్తకుభక్తిగల్గి మదినాయమసెప్పినమాడ్కి జీవికా
వృత్తములావహింతు గురువిప్రజనాతిధి పూజనంబు ల
త్యుత్తమభక్తినేన తగనోపయొనర్తుబ్రయంబుచాల్చియున్
మెత్తదనంబుసన్నతియు మేలుగఁదాల్తు సమస్తధంగులన్.

క. పతిమనసు నాఁచికొనియెడు
చనురోపాయంబునీకుఁ జపలాక్షినుని
శ్చైత్రమతిఁజెప్పెద వినుమూ
త్తమును ధర్మానివృత్తము సుశీలంబుచుగాన్. 12

చ. పతిగడవఁగదై వరము భామలకెందునులేదు ప్రీతుఁడై
పతిగరుణించెనేనిఁ గలభాషిణిభాసున భాషకాంబరా
న్విత ధనధాన్యగౌరవము విశ్రుతసంతతియున్ యశంబు స
ద్గతియునుగల్గునొండుమెయిఁగల్గునెయిన్ని తెఱంగులారయన్ 13

ఆ. కరము దుఃఖపడివఁగాని యొక్కొంత సౌ
ఖ్యంబు ధర్మగతియుఁ గలుగఁజెందుఁ
జూడుమబల భర్తృ శుశ్రూషఫలము సం
తత శుభంబుగలదు ధర్మువొదవు. 14

క. కావున నిత్యము సమ్య
గ్భావము ప్రేమంబువెరవు భక్తియుబ్రయముం
గావింపుము నీప్రియునెడ
భావముఁదానెఱిఁగి భర్త బాగుగమరగున్. 15

మ. వసహాక్షుంఘగడంగి నీదగు గృహద్యాగింబుసేరంగ వ
 చెప్పనసంగావినలెమ్ము నంభ్రముముతో జెన్నొండుసభ్యంతరం
 బునకు వచ్చిన నాసనాదికరణంబుదీర్చి దత్తజ్ఞనం
 బునియోగించితిసంచునుండక ప్రియంబులే నేయుమివుందగున్

చ. తివిరిమురారినీకుఁ గడుదీపుగఁజెప్పిన పల్కుగల్గినం
 గువలయనేత్రనీమనసు గూడినవారెక్కినై ననెప్పుఁ జె
 వ్వనలదు దాననొండొక నెపంబుపఱింతురెత్తింగిరేని నీ
 సవతులు కృష్ణబుద్ధివిరసంబగు నీదెసఁద్రవ్యముక్తిచేన్. 17

చ. పఠికిననుంగులై న తగుబంధులమిత్రుల భోజనాది స
 త్కృతిమలనాదరించుచు నకృత్రిమ భక్తిని యుక్తిసంతతో
 త్థితమతివై చరింపుము తిదీయహితేతరవృత్తులై న వా
 రతినభవత్సహృజ్జనములై ననుగై కొనసంఘమెప్పుడున్. 18

క. వినుప్రద్యున్నాది భవ
 త్తసయులనెడనై న నేకతంబున నేకా
 ససముననుండుబ దూష్యం
 బనియెఱుఁగుము సతులచరిత లతిదుష్కరముల్. 19

క. కులవతులును సతులును ని
 ర్మలమతులును నై నయట్టి మగువలతోడం
 జెలిమి యొసరించునది దు
 ర్విలసితవనితాభియుక్తి విధువుము తరుణీ! 20

అనుశాసనకపర్వము—పంచమాశ్వాసము.

—చార్యతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెఱఁగెఱిగించుట. —

సీ. ఋతుమతిగాక శుద్ధతయుఁ గల్గినయింతి
కన్య దత్పరిణయ కరణమునకు
నొడయులువిను తెల్లియును దండ్రీయును దండ్రీ
తోఁబుట్టి నతఁడు మాతులుఁడు సోద
రుండును యోగ్యనరునిఁ జూచివారిలో
నెవ్వరై నను బ్రీతి నిచ్చువారు
పతియంతనుండియుఁ బ్రభువు దానికేనట్లు
గావున నాతండ దైవమనుచు

గీ. నతనినుతమూఁది దేవతాపితృసమర్చ
నములు నతిధిపూజనము సన్మతినమాచ
రించుచును బతిహితము వాటించినకపు
సతిపతివ్రత యిహపర సౌఖ్యమహిత. 21

క. లలనయిలువాడి నాథుఁడు
వలచిన చవివంటకములు వండియిడి తనుం
గలయఁ దలంచిన మెయికోని
యెలమిం గై నేసిహృదయ మీవలయుశివా. 22

తే. పనులయెడ మాటుపలుకక యనవధానుఁ
డైన పతిఁదలఁపించి ధర్మార్థకలిత
కృతులు నడపుచు సవతిగల్గిననుబోరి
తంబులేకొక్కపైయున్ని దగవు సతికి. 23

క. సవతాలికిఁ బతివలచిన
నవుఁగాకని యతని యిచ్చకనురూపముగాఁ
దివిరినడచు సతి దైవము
శివయది దగునెల్ల జనముచేమొక్కుగొనన్. 24

క. తనచేతికినిచ్చిన వ
స్తునికాయము నిల్లురువున చొప్పునమగుడిం
గొనవచ్చి భార్యపతి డె
మ్మనినప్పుడ యిచ్చుటొప్పున కపటవృత్తిన్. 25

క. పతిదనకునేమియిచ్చిన
నతిముదమునఁ బొందనలయు నాత్మజుఁడైనన్
మతిఁగొంకక యేకాంత
స్థితినేకానతనున్నిసెట్ట ప్రమదకున్. 26

క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ
ప్పనివాఁడవివేకి మూఢభావుఁడ రోగుం
డనుగత రోగుఁడనక యం
గనవతిఁ బాటెంపవలయుఁ గామధ్వంసీ. 27

క. బలిభిక్షము గడపకిడ

స్వలయుచు దేవపితృ పూజసంబుల కాలం

బులఁ బతిశుభమందుటఁ ద

త్ఫలఁబుగాఁగోరు టొప్పదమునతికిశివా. 28

క. గతిపతియచువ్వె భార్యకు

సతనిఁగడచినట్టి సత్పరాయణము గృహ

యుతకలదేకావునఁ దా

నశనికి భక్తియగుటిచ్చు నఖిలశుభంబున్. 29

పార్వతి శివనకుఁ బత్రినతకనర్హంబులగు ధన్యులఁ బెలుపుట.

సీ. పరమేశయాసురి పై శాచి రాక్షసి

యనుపేష్కులన ధర్మాంగసలకు

వ్యభిచారి తిత్పత్వంబువాకిన్ల

గలదసురాంశజ క్రౌంచనిరత

దనయిచ్చఁబొలియించు ధనధాన్యములుడల

హృదయభోగపరాత్మ యీర్ష్యగలమ

పై శాచికోధన భర్తృపుత్రులయందు

నిష్నేహ గృహకార్య నిపుణగాదు

గీ. కలహశీల రాక్షసి సయికంబులేదు

బొంకువల్కునెప్పుడు నిద్రవోవువీత

లజ్జఁబడఁజు నాధుకులంబువారి

దురిత మొందించిపోదురు నరకమునకు. 30

అ. ఎఱుకగలిగి విడవనేనియుఁ బతిభక్తి
గలిగి ధర్మమోపి చలిపి శాంతి
గలిగియున్న మున్నగుల పాపములువాసి
పురుషుతోడ దివికి బోవఁగఁడు. 31

ఆ. అట్లుగాక పతులయంతియ సమయంబు
సంఘటించితిఁదక్కియను మరణము
నేసిరేని సుగతిసిద్ధించుఁ బతిసమే
తంబుగాఁగ నన్నితంబినులకు. 32

క. ద్విజభామినికి నధర్మము
ప్రజఁగాంచినపిదప నయ్యపత్యము కోకో
ద్విజితయుఁ బతిభక్తియునై
త్యజించియను మరణనియతియగుట మహేశా. 33

తే. భర్తచేతనియోగింపఁ బడక సతికి
నెద్దియునుజేయఁగాదగ దెద్దియైన
భర్తచేత నియోగింపఁబడినదాని
జేయఁకునికి దోషంబనిచెప్పె మరువు. 34

రుక్మాంగద చరిత్రము.

ప్రౌఢకవి, మల్లనార్యప్రణీతము.

పంధ్యావళి మోహినీకాంతకు పతివ్రతా ధర్మములు చెప్పట.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. పతిభక్తితోడఁ జరిపెను
వ్రతములు వలదనెనునట్టి వనితలుగలచే!
పతిమాట కడుగుదప్పక
నతులకు ననుకూలబుద్ధిఁ జరియింపఁదగుక. ౧౪

సీ. తలఁపులోనాశ్మేషుడై వంబుమాటుగా
దరలాక్షియనురక్తిఁ దలఁపవలయు
విభుఁడుసెప్పినమాట వేదమంత్రంబుగా
నెలఁత నెమ్మనమున నిలుపవలయు
నధిపతినియమించినది నిజవ్రతముగా
జలరుహాయతనేత్ర సలుపవలయుఁ
జెలువుఁడాదరణనిచ్చిన పదార్థము పది
వేలుగా నాత్మ భావింపవలయు

గీ. వలయుఁబ్రియమునఁ బెనిమిటివంకవారిఁ
బ్రాణబంధులుగాఁజూడ భామినులకు
వలన దధిపతి పగవారివలన మైత్రి
సేయ నెన్నంచుజూడ రాజీవముఖికి.

నీ అభ్యంగనమునేసి యాశ్చేషు నుష్టోద
 కమలఁ దీర్ఘంబార్పగానువలయుఁ
 బతిచిత్తమెఱిగి యేర్పడఁ గూడుఁగూరలు
 వేళతోడుతనె కావింపవలయు
 వినిధపక్వాన్నముల్ వేత్తోగినలడించి
 ప్రియునకు భుజియింపఁ బెట్టవలయుఁ
 దదృక్తశేషమై తనరు నుచ్చిష్టాన్న
 మింపుతోడుత నారగింపవలయు

గీ. శయ్యవిడలించి పైచీరె చక్కఁబరచి
 పురుషుఁ బవళింపఁజేసి తాంబూలమునఁగి
 యూరువులనుంచి పాదంబులొత్తియొత్తి
 పిదప నిద్రింపఁదగు జంద్రబింబముఖికి. 37

నీ. మందేమేలములై న మాటలాడఁగరాదు
 యెదురుమంచముపూన్కె నెక్క రాదు
 ముదలవెట్టక వీనమునున్రయింపఁగరాదు
 కోపించెననిమదిఁ గుండరాదు
 సొమ్మువెట్టఁడటంచు సొలసిపల్కఁగరాదు
 చెలువుఁగైకొనికాని కలయరాదు
 సంభోగమునగాని చనవునూపఁగరాదు
 కులఁతుతోననురక్తిఁ గూడరాదు

గీ. తెల్లవారిసవిదప నిద్రింపరాదు
కుడువరాదధిపతికిముగ్గు గూడుగూర
యన్య పురుషులతో హాస్యమాడరాదు
మటపుతోనైన యొకనాడు మానినులకు. 38

చ. వ్రతములుసల్పవల్వి దుపవాసములంగ్గళియింపవల్లు సం
తతమును దీర్ఘనేవలకుఁ దాజనవల్విదు దేవతాద్వైత
ప్రతిభనొసర్పఁగావలదు పంకరుహాయత చారునేత్రికి
పతినిజభక్తిఁదావిడిచి పామరయై నరకంబునకబడున్. 39

గీ. కింకళై లంబు తలయంపిగా శయించి
చిదిపి దాలేరబోయిన చెవులుగాదె
యిహపరములిచ్చు పతిభక్తి నెడలియతివ
యొందువిధమున మోక్షంబునొందఁజనుట. 40

క. పతిలేమి నొందినప్పుడు
నతిశయరోగములడస్సి నప్పుడును జరా
న్వితఁడై నయపుడు బాయక
సతికింబతిసేవ భక్తిఁ జలువఁగవలయున్. 41

సీ. పుష్పగంధికిఁగల్ప భూభంబుపతిభక్తి
సుదతికిఁ బ్రియుపూజ శోభనంబు
ధవళలోచనకుఁ జింతామణి పతిభక్తి
యింతికిఁ బతిసేవ యిష్టసిద్ధి

సితపద్మముఖికి సంజీవని పతిభక్తి
 సతికి నాధునికూర్మి జన్మఫలము
 మానినీమణికి నిదానంబు పతిభక్తి
 భార్యకుఁ పతిదయ పసిడిమూట

గీ. కావున మృగాక్షి పతిభక్తి కలిమిజేసి
 యమర గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరోర
 గాంబుజాస్యలకంఠే నత్యంతమహిమ
 నూర్జితై శ్వర్య శుభముల నొందునెపుడు. 42

చ. పెనిమిటియన్యకామినులఁ బ్రీతిపరించిన నాత్మలోపలఁ
 గినుకవహింపరాదు సతికిఁ బతికిఁ బ్రియమైనయట్లుగా
 ననితచరింపఁగావలయు వల్లభుడల్ల. వహించియుండినఁ
 దనపతిశయ్యచేరు వనుదాఁదగుభాస్థలిఁబవ్వళింపఁగఁ. 43

మ. పరిదేశంబువిధుండుచన్నపిదపఁ బ్రాణేశురాకఁ నిరం
 తరముఁగోరుచు మేనుమాసి చెవులన్లక్ష్మకులుఁ జేతులం
 సారదింగాజులు నల్లపూసలరుతఁ జూపట్టుచుండంగ నుం
 దరియక్షింతలబొట్టునుంబనపుమోదంబొప్పదాల్పందగుఁ.

సీ. కామినీమణికి మంగళసూత్రమే చాలు
 శృంగారములకెల్లఁ జెలువొనర్ప
 ధవళలోచనకు నైదువతసంబేచాలు
 వైభవంబునకెల్ల వన్నెవెట్ట

నంబుజాననకుఁ బుణ్యస్త్రితనమెచాలు
రాజసంబులకెల్లఁ దేజమొసఁగ
సతికినాధుఁడు దృఢస్థితినుండుటయెచాలు
భాగ్యలక్ష్మీలకెల్లఁ బ్రభయొసర్ప

గీ. నెన్నిజస్మంబులందుఁ బద్మేక్షణలకుఁ
బతిహితంబునకంటె శోభనముగలదె
ఇహపరములిచ్చు హృదయేశు మహిమదెలియ
కథిపుతోవాదులునువఁగా నర్హమగునె. 45

క. ధవుఁడుగలయన్ని దినములు
ధవళాక్షికి భోగభాగ్య ధర్మపులొసరున్
ధవుఁడెడలిసపిమ్మట సతి
శవమేటికి చానిరూప సంపదగరిమల్. 46

మత్తకోకిల.

కావునన్ దరళాయతాక్షి మగండ్లదైవము నాధునిన్
గావరంబున ధిక్కరించినఁ గల్మషంబుననొందురా
జీవలోభస వాదులాడకచేయనిమ్ము వ్రతమ్ము ధా
త్రీవరుం బ్రమదంబెల్లర్ప మదింజలంబుత్యజంపుమా. 47

కా శీ ఖ ం డ ము.

శ్రీనాథప్రణీతిము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

—బృహస్పతి లోపాముద్రకు బత్రివ్రతాధర్మములుచెప్పట. —

సీ. పాశ్రేణుఁడారగింపక భుజింపవు భర్త
నిద్రింపకయమున్న నిద్రవోవు
నాధుండు మేలుకొనకమున్న మేల్కొందు
కై నేయకెన్నడు గవయవధిపు
ధవుఁడునోపితుఁడై నరతి వాడియుండుడు
పతికినెప్పుడు మాటుపలుకవీవు
పురుషునీగికి నల్పముచకు సంతోషింతు
మొగమెత్తనేరవు మగనియెదురఁ

గీ. జెఱఁగుమాసిన మూన్నాళ్లు సిగ్గుతోడఁ
బతివిలోకనమార్గంబు పరిహరించి
సవితుఁడుదయింప నాల్పాశ్శజలకమాడి
చూడవెవ్వారి బురుషుని జూచికాని.

48.

మ. పసపుం గుంకుమ కజ్జలంబునును గూర్పాసంబు తాం

[బూలము

గునుమంబుల్ కబరీభరంబు చెవియాకుల్ మంగళాలంకృతుల్
వినువొక్కింరయులేక తాల్పవలయున్ వీనిక సదాకాలము
నసించక్కంగబ్రియుండువర్ధిలుటకై నాశీకపత్రాక్షికిఁ. 49

గీ. రజశితోడనుద్యుతో శ్రవణోడ
విధనతో నాధుతోరాయు వెలడితోడ
జెడిపెతో జాలబోరామి సేయదనదు
ప్రాణసంకటములను బుణ్యాంగనలకు. 50

సీ. పతిపిల్వబంచిన పనియేమిఁబునివచ్చి
చెప్పిన యుడిగంబు సేయపలయు
భర్తయానతిలేక ప్రకృతిబంధునకై న
నేపదార్థంబును నీగిపెట్ట
జీవితేశ్వరుఁడుడించిన యోగిరంబులు
గుల్పసేయక భుక్తి గొనుటతగవు
సుఖసుపుండగునిజేశు బ్రబోధమొనరింపఁ
గా దనుష్ఠాన భంగములదప్ప

గీ. నొంటి నెచ్చోటికడుగుట యుక్తిగాదు
తడుపుగట్టక నీళ్ళాడఁదగవుగాదు
కడపమీఁదను మఱి నన్నెకంటిమీద
జక్కిమీఁదను గూర్చుండ జాడగాదు. 51

క. నాగరికత్వము వాచా
ప్రాగల్భ్యముజూపఁజనదు పతిముందట సం
భోగక్రీడావిభవో
ద్యోగంబులఁదక్క సతికి నుత్పలనయనా. 52

క. ఇదిధర్మంబిది యీలువ
యిదివ్రతమిది సద్వివేక మిదియాచారం
బిది దేవపూజ యధిపతి
యుదితం బాలంబు సేయకుండుటపతికిన్. 53

క. కాంతుఁడు సంతోషించిన
సంతోషింపంగవలయు సతికతడాత్మక
సంతాపించిన పట్టున
సంతాపింపంగవలయు జలజేక్షణకున్. 54

నీ. చీకటితప్పచేసిన సరోరుహనేత్ర
గూబయై వసియించుఁ గోటకమున
వింతవావిగటాత్ వీక్షణంబునజూచు
గిసలయోష్ఠి వహించుల్లకన్న
మగఁడుదన్నొత్తిన మార్కొత్తునలిపేణి
వ్యాఘ్రియై జనియించు వసములోనఁ
జరితింజితనవారి మొఱిగి యాహరించు
సతివనూకరజాతియందుఁబుట్టు

గీ. సథివుఁగోపించి హుంకారమాచరించు
పడఁతి మూఁగవు సవతిసాభాగ్యలక్ష్మీఁ
జూడఁజాలక మదిలోన నూయసేయు
భామ దుర్భగయగు నన్య భవములందు. 55

ఉ. దూరమువోయియెండబడి దూపిలివచ్చిన పాణినాథునిన్
ద్యౌరకవాటగేహభులదాశ నెదుర్కొని తీగ్ధమాప్చి యా
హారమువెట్టివీడ్యము సమర్పణచేసి విహారశయ్యపై
నూరువులొత్తించి త్తమునకుబ్బొసరించుట ధర్మమంతిక్. 56

గీ. తగవుపాటించి యల్పంబు దండ్రీయిచ్చు
నల్పమల్పంబు భ్రాతయు నాత్మజుండు
ప్రార్థితంబైన ధనమునల్పముగనిచ్చు
పాణినాథునిసరియె యేబంధువ్రలును. 57

గీ. ఔర్వశిఖికంటె శిఖికంటె నర్కకంటె
బిరుగుకంటెను దీవ్రమై బిరుసుచూపు
నాత్మదప్పగఁదలఁచు దురాత్మకులకు
నహహ! పతిదేవతాప్రభావతిశయము. 58

గీ. తల్లివంశంబునందేమ తరములకును
తల్లివంశంబునందేమ తరములకును
ధవునివంశంబునందేమ తరములకును
శాశ్వత స్వర్గసౌఖ్యమిఁజాలుసాధ్యి. 59

~*~

శ్రీనాథకృత శృంగార నైషధము.

మ. గురువన్న ధనమన్న బుణ్యమనిన గోత్రోదయంబన్న దే
వరయన్న మనమన్న దుష్టియనిన వాత్సల్యమన్న నిజే
శ్వరుడన్న బరమోపకారమనిన సర్వంబునన్నందలో
దరిసీకు నిషధాధినాథుఁడనుమితధ్యంబుగాఁజెప్పితిక్. 60

నీ పాటించికొలుపుము భవనదై వతముల
 సవతులఁగొనియాడు సఖులవోలె
 నారాధనమునేయు నత్తమామలనెప్పుఁ
 బరిజనంబులమీదఁ గరుణగలుగు
 మలుగకుకోపించినపుడు నాధునితోడ
 మదిలోనునుబ్బకు మన్ననలకుఁ
 దోషికోడండ్రతోఁగూడిచూడిచరింపు
 దానీజనముఁబోవు తల్లికరణి

గీ. బ్రాహ్మణులయందు గురులందు బంధులందు
 భక్తి విశ్వాస సౌహార్దపరితనెరిపు
 భవ్యపితృదేవతాచార పరమపుణ్య
 స్మృతేమతిసుండు మితల్లికాన.

61

భాస్కర రామాయణము.

—♦ అసమాయ సేతకు పతివ్రతాధర్మములు చెప్పెట. ♦—

గీ. ఒక్కమిన్నసతోనున్న నొల్లకున్నఁ
 గరము నెయ్యిఁజైయున్నను గాకఁయున్న
 మగఁడు ప్రియతముఁడనియుండు మానవతికి
 నెల్లలోక సుఖంబులు నెమరువచ్చు.

62

క. నడవడి యొప్పకయుండిన
గడునిర్ధనుడయిన పతియె గతియునువిను మె
క్కుడు బంధుండును బ్రియుడుం
బడఁతులకుం బరమగురుఁడుఁ బరదేవతయున్. 63

గీ. ఇంతి శీలదోషంబుల నిట్టిపతికి
సతినలెవ్వరు ప్రతికూలయిచెందు
ఁగ్గుహాపాపవతులు దుర్యశమునొంది
కూలికాంతు రిధోలోక ఘోరిగతుల. 64

క. పతిపరిచర్యాపరిణత
గతిలోకము మేలుకీడు గనియుండు పతి
వ్రతలునినుబోని గుణవతు
లతులిత సుఖకీర్తు లెందునందుదురబలా. 65

ఉ. నావుమబిడ్డికింబతియ నమ్మినబంధుడు నిష్టదైవముం
గావివరించి మజ్జననిగారవమారగ మున్నుసెప్పె నా
కీవిధమత్తగారు గృహయేర్పడ నానతియిచ్చిర్జిప్తు మీ
చేవినిధన్యనై తి విలసిల్లెమనంబు మహాతపస్వినీ. 66

ఉ. సుత్యములై నడన్నములు నూలునువేమలుసేసినందవ
స్సత్యశమక్షమాది గుణసంపదతోడవనై కవాసులై
నిత్యసమాధియోగమున నిల్చిననేరికిఁ బొందవచ్చునే
పత్యనుకూలలై న కులపాలికలం డెడు పుణ్యలోకముల్. 67

చ. పతియెడరెందులేక కులభామలు తారతఁజెట్టిఁజైన స
 స్మృతిఁజరియించుటాప్సనని సంగమనీయచరిత్రుడుం గృహ
 నివృత్తుఁడుజితేంద్రియుండునతినిర్మలధర్మయుతుండుసూన్యతో
 ర్జితుఁడునురాముఁడీరఘువరేణ్యునినేగతిగొల్పుటాప్సదే? 68

క. గుణవతి సావిత్రియు స
 త్ప్రణయరుంధతియు ధర్మపరిణత యారో
 హిణియుఁగనుట పతిశుశ్రూ
 షణముననకదా సదాయశస్సాఖ్యంబుల్. 69

మార్కండేయపురాణము.

—♦ లననూయ కౌశికపత్నికి బతివ్రతామహిమచెప్పట. ♦—

క. పతిశుశ్రూషణముననే
 నతులఫలప్రాప్తనైతి నభిమతఫలముల్
 పతిశుశ్రూషానియతిని
 సతతము బడయంగవచ్చు సతులకుసాధ్వీ! 70

మ వ్రతముల్కంఠజపోపవాసములు తీర్థస్నానముల్యజ్ఞ దా
 నతపఃకర్మములూచరించుచును నానాభంగులన్నిత్యము
 స్మృతియాయాససహిష్టుడై కడఁగి సంపాదించుపుణ్యంబులో
 సతిశుశ్రూషలఁగై కొనున్మఱియుఁ దానాఁబాలుధర్మస్థితిఁ. 71

గీ. స్త్రీజనంబుల కపవాసతీర్థదాన
దేవపూజావ్రతాదుల తెరువునలదు
పతిసమారాధననిత పరతః జేసి
సుగతి వాంఛింపగేటిజన్ముసుమ్ము.

72

సందిమల్లయ్య ఘంటసింగయ్యకృత వరాహపురాణము.

సీ. అత్తమామలు పెప్పినట్లు చేయుచుగాని
యెదిరి మారు తిరిమిఁకామమ్మ
వలయువేళలఁ బెద్దవారు పంక యెంత
పనికిఁ బోనిండ్లకు జనకుమమ్మ
సకలబంధులకుఁ బూసలలోనిదారంబు
వలె సరాగంబున మెలగుమమ్మ
తోడికోడలకు సంతకులకు బట్టినచోట
నుదరక తాలిమిచుండుమమ్మ

గీ. మానసంబున ధర్మమేముఁకుమమ్మ
నుతికినెక్కిన నీసరిసతులలోన
వాసిగనుమమ్మ కులశీలవర్తనములు
కొంచె పలుపకమమ్మ విచారించుమమ్మ!

73

క. కిసకుమి కోపించిన
విసువకుమి నేవచేయు వేళలనీగుల్
గొనరకుమి నీపాళికి
బిసరుహముఖి! యేమగడయ జెనిమిటిసుమ్మి.

74

శకుంతలాపరిణయము.

పిల్లలమఱి పినవీరభద్ర కవికృతం.

సీ. జీవితేశ్వరుఁ బాసి చిరకాల వసతిగాఁ

బుట్టినింట నేయున్ బుద్ధిగాదు
పొరుగిండ్ల నిరుగిండ్ల బొద్దువోకలనై నఁ
బలుమాటునరుగుట పాటికాదు
దాసీజనముతోడఁ దఱచుగాఁగూడి త్ర
స్తమాటలాడుట తగవుగాదు
తనకెంతయాపులై నను నన్యపురుష సం
సర్గంబు జేయుట జాడగాదు

గీ. జనకగృహములనై నను మనసువఱపి
కూరనారకుఁబంపుట గుణముకాదు
హాస్యకథలందు గీతివాద్యములయందుఁ
బ్రీతినిరపుట మగనాలి రీతిగాదు.

75

సీ. జలకమాహారంబు శయనసౌఖ్యము భర్త
కంటెను మున్నుగాఁగాదునేయ

విభుఁడారగించినవెనుక తద్భాజనం

బునఁజేయ నర్హంబు భోజనంబు
ప్రియుఁడల్లి తనుజేరఁ బిల్వకుండిన భూమి
నింపుతోడుతఁ బవ్వళించుటారపు
వ్రతములు దేవతార్చనలు కాంతుఁడుసమ్మ
తింపకచేత యెంతేనికలుష

గీ. మప్రియంబులుచేసిన సద్ధిపుమీఁదఁ
జిన్నఁబోవక మది సంతసింపవలయు .
మంచిదైనను పొజ్జేళు మనసురాని
పనులుమానుట భద్రంబు వనితలకును. 76

శా. ఏభంగిఁ శుచిజౌదునో పతిమనంబేభంగి రంజింతునో
యేభంగిఁ గులకీర్తిదాఁగలుగునో యేభంగివర్తింతునో
యేభంగిమతిరాక యుండగలదోయేణాత్సులందంచు నా
యాభంగిన్మతిఁచుచుండఁదగుఁబుణ్యస్త్రీకిన్కౌలము 77

సీ. జలమాడి మడుగువస్త్రముగట్టి కైచేసి
కొనికాని కవదుఁబోఁజనదు ప్రియుని
మునుపుమేల్కొనిభర్త మోముఁగన్గొనికాని
కాఁగాదు వీక్షింపఁగానితరులఁ
గడపమీఁదను సన్నెకెలుమీఁద రోలుమీఁ
దనునికి విభునికిఁ దఱుఁగుయశము
తడికాళ్ళతోవీడు దలతోడఁ గర్ణప
త్రములతో నిద్రపుణ్యంబుదఱుఁగు

గీ. సందె తలయంటుకొనుట వస్త్రంబులేక
మజ్జనముచేత విడియాకు మట్టగించి
తాల్పుటయునిలుగేలను దలపుణకుట
భర్తగలభామినులకశుభప్రదములు. 78

క. వ్రతములు నుపవాసంబులు
మతియింపనిరగ్ధకములు మానవతులకున్
బ్రతివాసరంబు గేవల
పతిభక్తియచాలు నిహము పరముఘటింపన్. 79

చ. శౌచవకువల్లభుండు పరదేశమువోయినవన్నెమాని తా
నతితికి నల్లబూసలును నచ్చతబొట్టును మట్టె వన్నెగా
గుఱుమణుగై నపుట్టమును గూడగదవ్వని మైలకోప్పనై
మఱువడియింటిలోన బ్రతిసమాగమనం బమతింపుటొప్పగన్. 80

సీ. వనితకునిష్టదై వము జీవితేశుండు
భామకు ముంగొంగు పసిడిభర్త
సుదతికినతిలేని చుట్టంబు పెనిమిటి
తరుణికి బ్రాణమిత్రంబు ధర్మమ
వసజలోచనకు బెట్టనికోట దయితుండు
నాతికి నఖిలార్థదాత ప్రియుండు
కాంతకు మానరక్షకుడింటియాతండు
సతికి నాటడిలేని హితుండు పరుండు

గీ. కంబుకంఠికి నిత్యశృంగారవిభవ
వల్లికకునాలవాలంబు వల్లభుండు
వల్లవోష్ఠికి సౌభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ
గణనయొనరింపనేల యేడ్గడయమగడు. 81

సీ. అత్తమామలకు నీయపనేమివెట్టుచుఁ
 గనుసన్నజేయుమీ పనులెఱింగి
 పాణిమిత్రములుగా భావించియేహృద్దు
 సవరింపుమీప్రేమ సవతులందు
 భర్తయొక్కొకవేళ బహుమానమొనరింపఁ
 గదియరానీకుమీగర్వరేఖ
 పతిచిత్తమెఱిగి తత్పరిచనంబులమీఁదఁ
 జేయుమీ మిగుల దాక్షిణ్యగరిమ

గీ. కలకనొందకు మీధవుడలిగినపుడు
 పలుకులనుజేర నీకుమాపరునదనము
 వీనివెల్గిఁగఁగ దిరుఁగునే వెలఁదియైనఁ
 గులమునకు నాధియగుఁజుమీ కూతుఁగుట్ట. 82

శ్రీకృష్ణజన్మభండము.

బ్రహ్మకై వర్తము.

గోపీనాథప్రణీతము.

చ. అతివకువల్లభుండె గతియంచిత దైవము స్వర్గమోక్షముల్
 వ్రతముగురుండుబంధుఁడుజపంబులపంబుమఖంబుస్వమున్
 బతికినమానమైన బ్రియబాంధవుఁ డన్యుఁడులేడు గావునక
 బతినెడబాసియున్నయెడ భామకునించుక శోభగల్గునే? 83

గీ. దేవ! సాధ్వీకి వల్లభునేవ సర్వ
ధర్మములలోన నుత్తమధర్మమండ్రు
సంతతంబును బతిసేవనలుపనట్టి
సతికి సర్వంబు మిగుల నిష్ఫలముగాదె. ౯4

చ. స్రుతిబహుతీర్థనేవ సజపద్విజభోజన భూప్రదక్షిణ
శ్రుతిపఠనాగ్నిహోమమఖి షోడశదాన సురప్రపూజనా
నృతులమహాతపోమహిమలన్నియు వల్లభునేవనేయు స
య్యతివకుఁగల్గునత్ఫలమునందుశతాంశముబోలదెన్నఁగఁ. 85

క. కాంతునికన్నను బ్రాణము
కాంతునికన్నను బ్రియుండు గణుతింపంగఁ
గాంతునికన్నను బంధుండు
కాంతామణికుర్వీలేడు కంజాతభవా. 86

క. వ్రతమును దపమును జపమును
జతురత దాసంబు తీర్థసంసేవసమం
చితసత్యము సురప్రపూజయు
బతిసేవయె సతికి ధాత్రీపరికింపంగఁ. 87

క. పతిసర్వవేదమయుండును
పతిసర్వసుపర్వమయుండు బతిపుణ్యమయుం
డతివలకు నెందుఁజూచిన
బతినాటొడ్డిష్టుమయుండు పరమార్థమిలఁ. 88

క. వల్లభునిచరణతీర్థం
 బుల్లమురంజిల్లఁగాఁదు దుచ్చిష్టంబు
 న్మెల్లనభుజించు భామిని
 నల్లనదర్శింపఁగోరు నమరగణంబుల్. 89

క. పతిపాదభజనమిహపర
 వితత సుఖప్రదము పుణ్యవృద్ధికరమగున్
 బతిపాదసేవసేయని
 సతివ్రతలజీవనంబు వ్యర్థముధాత్రిన్. 90

క. పతిసహితమైన యువతికిఁ
 జతురతిదొరకొను నమస్త సౌభాగ్యంబుల్
 పతివిచ్చేదముకన్నను
 సతికిన్మరణంబుమేలు సరసిజనేత్రాఁ. 91

చ. వ్రతముతవంబునిర్జరసవర్యయు సర్వముమాని యత్నతన్
 బతిచరణాబ్జసేవనముఁ బ్రస్తుతియున్ బతితోషణంబు సం
 తతమొనరింపఁగావలయు నాధునియాసతిలేక యన్యదే
 వతలభజింపఁగాఁదగదు వల్లవశేఖర! సాధ్వీకృష్ణడున్. 92

చ. సురుచిరపీఠై నునుచి సొంపుగఘాలమునందుఁ జందనం
 బరుదుగదిద్దిదేహమున సంచితభంగిసలందిమాల్యమున్
 గుఱుతుగకంఠమందునిడి గోర్కెనుధోపమ భోగవస్తువుల్
 కరమరుదారగానొసఁగి కాంతునిపూజయొనర్పఁగాఁదగున్. 93

గోపీనాథరామాయణము.

చ. అతివలకిందుచందభిమతార్థకరుండు విభుండు తన్మనో
గతిసతియుక్తిచేగనియ కల్మషభక్తిసదామనంబులో
సతెడెగురుండు దైవమఖిలార్థదుఁడంచు దలంచుచున్ సము
న్నతమతిగొల్చియుండుట సనాతనధర్మములాడువారికిన్. 94

క. జనకుడు జననియు సఖయును
దనయుండును దనకుగారు తధ్యము ధరలో
వినుము సతికిందుచందును
ఘనుఁడగుపతియొక డె పరమగతి దలపోయన్. 95

ఆ. వినుడు తంత్రిలేని వీణమోయ దురధాం
గములులేని రథము గదలలేదు
సుతులు నూర్వురున్న బతిభక్తిలేని తొ
య్యలిసుఖింపఁజాల దవనియందు. 96

క. ధనవంతుడై నను ని
ర్ధనుడై నను శీలవృత్తిరహితుండు సన్
ఘనకామవృత్తుడై సన్
వనితకుగతిపతియెసుమ్మి వారిజనేత్రా). 97

గీ. సతికిఁ బతికంటె వేటొకగతియులేదు
పతికి సతికంటె నొండొకఫలములేదు
తరుణి! యిరువురుపుష్పంబుతావుకరణి
నింపుసాంపార నేకీభవింపవలయు. 98

రాజశేఖరచరిత్రము.

మాదయగారి మల్లన్న కవికృతం.

క. మూసినముత్యమనై కడు
వాసియు వన్నెయునుగలిగి వరుఁడొససఁగా
నీసకలబంధుఁడొటికిఁ
బూసలలోదారమగుచుఁ బొసఁగమెలఁగుమీ, 99

క. నీవేమియుఁ బతివేడకు
దావేడుకవిభుఁడొసంగఁ దగదనకునినున్
రావింపఁదడవునేయకు
రావింపమినటకుఁజేరి రాకులతాంగీ. 100

క. మగఁడెవ్వరిఁ దెగఁజూచున్
మగఁడెవ్వరిఁబోచునట్టి మాడ్కినసతికిన్
దగునడవదేవుఁడనఁగా
మగఁడనఁగావేటుగలదె మదగజగమనా. 101

బమ్మెరపోతరాజకృతభాగవతం.

సీ. నిలయమువాటించి నిర్మలదేహియై
శృంగారమేసొద్దుఁ జేయవలయు
సత్యప్రియాలాపచతురయై సాగేశు
చిత్తంబువ్రేను రంజింపవలయు

దాక్షిణ్యసంతోష ధర్మమేధాదుల
 దైవతమనిప్రియుఁ దలఁపవలయు
 నాధుఁడేపద్ధతి నడచునాపద్ధతి
 నడచి సద్బంధుల నడపవలయు

ఆ. మార్దవమునఁబతికి మజ్జన భోజన
 శయన పానరతులు జరపవలయు
 విభుఁడు పతితుఁడైనవెలఁది పాత్రినత్య
 మహిమఁ బుణ్యజేసి మనుపవలయు. 102

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు
 దపములువేయెల? భర్తదైవతమని ని
 మ్కపటతఁగొల్చిన సాధ్వీకి
 నృపవర! దుర్లభములేదు నిఖిలజగములన్. 103

క. తరుణిదనప్రాణవల్లభు
 హరిభావముగాభజించి యతఁడునుదానున్
 సిరికై వడివర్తించును
 హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 104

ముక్కుతిమ్మనకృత పారిజాతాపహరణము.

క. పతిప్రాణనదృశ బంధువు
 పతిదైవంబేడుగడయుఁ బతిసతులకు న
 ప్పతియకడుమేరదప్పిన
 గతి కులకాంతలకువేలుగలదే చెవుమా. 105

ఓంగళి సూరనామాత్యకృత కళాపూర్ణోదయము.

సీ. మఱచితప్పియు సన్యమహిమ విమర్శింప
జూడవీవన్యుని సాబగువేడ్క
బలిభక్తియెందుఁగీడ్పడ నీవువేడుదు
తత్తుష్టియే దైవతంబుగనిన
సధిభుండుహర్షింప హర్షింతు చింతింపఁ
జింతింతు చిక్కినఁ జిక్కుదెవుడు
గడుఁజనవిచ్చినఁ గర్వంపనీక యుం
డిన భేదమొదవు డెందమునను

ఆ. నిండుఁగడవరీతి నుండుదెవుడును గం

భీరతకుఁ గలంగిచేరనీక

పత్రివ్రవాసవేశఁ బాటించికొనవు నె

మౌన గరగరికలు మెఱుఁగుఁబోడి.

106

చ. వరుసకునెద్దియింపది సువర్తనగాఁగఁ దదప్రియంబ స

చ్చరితముగాఁగ నెన్నుదుని సర్గమునాకిదిమానరాద యీ

శ్వరుండునువేదముఁ గురుండుసర్వముభర్తయయేదవాఙ్మను
స్థిరమతిఁజేయుచుఁ విధినిషేధములెవ్వయుఁగై కొనందుది

ఆ. అత్తమామలన్న నాచార్యుడన్న స

ధర్మమన్న నిష్టదైవమన్న

నీకుఁ బత్రియెసుమ్ము నెయ్యింపుఁగూతుర

యిది మహాపదేశ మెఱిగికొనుము.

108

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

టీ ప్ప చి.

~*~*~

1. ఉనిక=ఉండుట, శద్ద=అత్యంతము, ఏడుగడ= రక్షకుడు (తల్లి, తండ్రి, పతి, దాత, విద్య, గురువు, దైవము) సప్త విధములైన దిక్కులు అనగా రక్షకులు.

2. ఎలనాగ=యావనముగల ఆఁడుది, తూలు=చలిం చు, సంభ్రమము=వేగిరపాటు, ఉత్సాహము, పాద్యము= పాదముకొట్టకై న జలము, మజ్జనము=స్నానము, ఒసర్పు= చేయు, రుచిరము=రుచిగల, చెచ్చెర=శీఘ్రముగ.

3. ధన్యువు=వేదోక్తవిధి.

4. మగువ=స్త్రీ, బేలతనంబు=మూఢత్వము, పాలి యు=చెడును, పాలతుక=ఆఁడుది, మన్ని=వసించుట, అ హి=పాము, పొత్తు=స్నేహము.

5. చందము=విధము, మూక=మూఁగ, మొగి= ముందుగా, దురితము=పాపము, ఇంతి=స్త్రీ.

6. అనువర్తిని=అనుసరించునది.

7. అలుగు=కోపముచేయు, మదము=గర్వము, ప్ర మాదము=ఏమఱుపాటు, అమరుడు=వేలుపు, సంప్రయోగ ము=చక్కగానడుపుట, పనువు=పంపు.

8. నియతము=నియమముగలది, రిత్త=ఊరిక, శోధ నము=శుద్ధిచేయుట, ఇమ్ముగ=యుక్తముగ.

9. కలహము=జగడము, ఎలయు=ప్రవేశించు, పెలు చన=గట్టిగా.

10. దీప్తము=ప్రకాశమానమయినది, ప్రతతి=సమాహాము, ఆగమము=వచ్చుట, కాంక్షించు=కోరు.

11. మాడ్కి=విధము, జీవిక=బ్రతుకులెరువు, విప్రుడు=బ్రాహ్మణుడు, అతిథి=ధర్మార్థము ఇంటికివచ్చిన యాచకుడు, ఉత్తమము=శ్రేష్ఠము, తాలిమి=ఓమ; ఓర్పు.

12. ఆచికినొను=అపహరించుకొను, చపలాక్షి=చంచలముగల కన్నులుగలది అనగా స్త్రీ, ఊర్జితము=దృఢము, సుశీలము=మంచివ్యభావము, అన్వితము=కూడుకొనినది.

13. కలభాషిణి=మధురముగా మాట్లాడునది, విశ్రుతము=మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది, తెఱగు=విధము, అరయు=విచారించు.

14. కరము=అత్యంతము; మిక్కిలి, సంతతము=ఎల్లప్పుడు, శుభము=మంగళము, ఒదవు=కలుగు.

15. సమ్యక్భావము=మంచిభావము, వెరవు=ఉపాయము, మరగు=అశేషము.

16. చెన్ను=అందము, అభ్యంతరము=ఇంటిలోని భాగము, కరణము=పనిముట్టు.

17. తివురు=కోరు, కువలయము=కలువ, నెపము=కారణము; తప్ప, విసిసము=ద్రోషము.

18. అనుంగులు=ఇష్టులు, సత్కృతము=సమ్మానము, ఉత్థితము=లేచినది, తదీయ=తత్సంబంధమైనది.

19. దూష్యము=నిందింప దగినది, దుష్కరము=చేయఁగూడనిది.

20. చెలిమి=స్నేహము, దుష్ప్రసితము=చెడునడవడిక, తరుణి=యావనముగలయాఁడుది.

21. ఒడయఁడు=మగడు; స్వామి, మాతులుఁడు=మేనమామ, మహిత=యోగ్యమైనది.

22. చవి=రుచి, కై సేయు=అలంకరించు, ఎలమి=పేమ; సంతోషము.

23. తలఁపించు=భావించు, పోతము=కలహము, తగవు=తగినది.

24. సవతాలు=సవతి, అనుకూపము=తగినది.

25. నికాయము=పోగు.

26. ఆత్మజుఁడు=కొమారుఁడు, కొంకు=వెనుదీయు, చెట్ట=కీడు, ప్రమద=యావనస్త్రి.

27. ఒప్పనివాఁడు=చెడ్డనడతగలవాఁడు, పాటించు=ఆదరించు; ప్రవర్తించు.

28. ఒప్పదము=అలంకారము.

29. పరాయణము=ప్రాపు, అఖిలము=సమస్తము.

30. ఆసురి=రాక్షసి, తత్పరత్వము=దేనియందేనియాసక్తి, క్రూర్యము=క్రూరభావము, పొలియించు=చంపు, ఈర్ష్య=ఓర్వలేనితనము, కోధన=కోపముగలది, సయికము=సూక్ష్మత్వము.

31. ఎఱుక = తెలివి.

32. నిలంబిని = గొప్పపిఱుదులుగల ఆడుది.

33. అపల్వము = సంతానము.

36. జలరుహము = తామర, రాజీవము = తామర.

37. అభ్యంగనము = తలంటు, ఉచ్చిష్టము = తినఁగా మిగిలినది.

38. మందేమేలము = అధికప్రసంగము, ముదలవెట్టు = ఆజ్ఞాపించు, కులట = అంకుటాలు, మానిని = మానముగల ఆడుది

39. ప్రతిభ = కాంతి.

40. తలయంపి = తలగడ, ఎడలించు = తొలఁగించు.

42. భూజము = వృక్షము, పితపద్మము = శైలతామర, నిదానము = ఆదికారణము, వసిడి = బంగారు; ధనము, అంబు జాస్య = కమలమువంటి ముఖముగలది.

43. కినుక = కోపము, నిరంతరము = ఎల్లప్పుడు.

44. సారిది = వరుస; క్రమము, అరితి = ప్రేమ.

45. రాజసము = గర్వము, ఈక్షణము = కన్ను; చూపు

46. ధవ్రుడు = పెనిమిటి, గరిమ = గొప్పతనము.

47. తరళము = చలించునది, కావరము = కొప్పువు; మదము, ఛిక్కిరించు = తిరస్కరించు, కల్మషము = పాపము, ధాతీవరుడు = రాజు.

48. ప్రోషితుఁడు = దేశాంతరగతుఁడు, ఈగి = ఈవి; ఇచ్చట, సవిత = సూర్యుఁడు.

49. కజ్జలము=కాటుక, కూర్పాసము=రవికె, కబరి=
కొప్ప, ససి=ఆరోగ్యము, నాళీకము=తామర.

50. రజక=చాకలది, ఉదక్య=రజస్వల, శ్రమణ=
సన్యాసి, చెడిప=అంకుటాలు, పోరావి=స్నేహము.

51. ఉడిగము=పరిచర్య, ఓగిరము=అన్నము, కుత్స=
నిండ, ప్రబోధము=మేలుకోలు, అనుష్ఠానము=ఆచారము;
నడవడి, తడుపు=చిన్నవస్త్రము, సన్నైకల్లు=నూటికొనుతా
యి, జక్కి=తిరుగలి.

52. పాగల్భ్యము=పాగ్ధిము.

53. ఈలువు=పాతివ్రత్యము; మాసము, ఆలము=
ఉపేక్ష.

54. సంతాపించు=మిక్కిలితపించు.

55. కోటరము=చెట్టుతోట్ట, మొఱుగు=వంచించు,
సూకరము=పంది, దుర్భగ=దేవునిపడగినది, భవము=పుట్టుక.

56. దూపిలు=పరితపించు; దప్పిగొను.

58. ఔర్వశిఖి=బడబాగ్ని, అర్కుడు=సూర్యుడు.

60. గోత్రోదయము=కులముయొక్క అభివృద్ధి, దే
వక=వేలుపు, తుష్టి=తనివి; సంతోషము, వాత్సల్యము=
ప్రేమ, తలోదరి=(తల+ఉదరి) పలుచని కడుపుగలది అనగా
సన్ననినడుముగలది, తథ్యంబు=నిజము.

61. భవనదైవతిము=ఇలువేల్పు, పాటించి=శ్రద్ధతో,
కూడిమాడి=కలసిమెలసి, భక్తివిశ్వాస సాహర్ద్యపరత, బ్రా
హ్మణులందుభక్తి=(పూజింపదగినవారనిభావము) గురులందు

విశ్వాసము=అనగా వారీమూటయందు నమ్మకము, బంధులం
దు సాహార్దము=అనగా చెలిమి ప్రధానముగా గలిగియుండుట,
నెరవు=నిర్వహించుము, భవ్య=మంగళమైన, ఆచారము=
నడత, పరమి=శ్రేష్ఠమయిన, పుణ్య=సుకృతమైన, ధర్మము=
వ్రతము, తల్లికాన=నాతల్లి (ప్రేమావేశముచే తల్లియనుట)
కాన=తెనుగుసంబోధంబున అనుప్రయుక్తమగుశబ్దము.

62. మన్నన=ప్రియము; విశ్వాసము, నెయ్యిఁడు=
స్నేహితుఁడు.

66. ధన్య=పుణ్యవతి, విలసిల్లు=ప్రకాశించు.

67. సుత్యము=స్తోత్రము చేయఁదగినది, శమము=
శాంతి, కులపాలిక=కులవతి.

68. కమనీయము=మనోహరము, సూన్యతోర్జితుఁ
డు=వృధసత్యముగలవాఁడు, వరేణ్యుఁడు=ముఖ్యుఁడు.

69. సత్త్వగుణత=మిక్కిలిపొగడఁబడినది, పరిణతము=
పరిపాకముఁబొందినది.

71. భంగి=విధము.

72. తెరువు=మార్గము, సమారాధనము=పూజ.

73. ఉదరు=చలించు, వర్తనము=నడవడి.

74. బిసరుహము=పద్మము.

75. పాటి=న్యాయము, త్రప్తి=పరిహాసము, సఃస
ర్గము=చేరిక, మగనాలు=పతిపత్ని.

76. భద్రము=శుభకరము.

78. మట్టగించు=తగ్గించు.

79. ఘటిల్లు=కలుగు.

80. తెఱవ=ఆడుది, అఱుత=కంఠమందు.

81. ఆఱడి=నిండ; అపవాదము, కంబుకంఠి=శంఖమువంటి మెడగలది, వల్లిక=తీగ, అలనాలము=పాదు, పల్లవోష్టి=చిగురులవంటి పెదవిగలది.

82. పదునదనము=కఠినము, కూఁతుఁగుఱ్ఱ=చిన్న కూతుర (ప్రేమచే చెప్పనది).

83. అంచితము=పూజింపఁబడినది, మఖంబు=ఋజుము.

84. నిష్ఫలము=వ్యర్థము.

86. కంజాలభవుఁడు=బ్రహ్మ.

87. సురపూజ=దేవపూజ, పరికింపగఁ=విచారించగా

88. నుపర్వుఁడు=వేలుపు.

89. చరణము=పాదము, రంజిల్లు=అనురాగము పొందు, భామిని=ఆడుది.

90. వితతము=విరివి చేయఁబడినది, సుఖప్రదము=సుఖమిచ్చునది.

91. దొరకొను=లభించు, విచ్ఛేదము=ఎడఁబాటు.

92. నిర్జరసపర్య=దేవపూజ.

93. సురుచిర=ఒప్పిదమైన, కరము=అత్యంతము.

94. అతివ=స్త్రీ, అభిమతార్థకరుండు=సమ్మతమైన కోరికల నెరవేర్చువాఁడు, అఖలార్థదుఁడు=సమస్తమునిచ్చువాఁడు, సనాతనధర్మము=శాశ్వతమైనధర్మము.

96. పరమగతి=ఉత్కృష్టమైన ఆధారము, తలపోయక=అలోచించగా.

97. శీలవృత్తరహితుండు=మంచినడవడిలేనివాడు.

98. తావి=పరిమళము, కఠణి=వలె, ఏకీభవించు=ఒక్కటియగు.

99. వాసి=ప్రసిద్ధి, వన్నె=అందము; కాంతి

100. తడవు=అలస్యము, లతాంగీ=లేతతీగవంటి ఆడుది.

101. మాదగజగమనా=ఏనుగువంటి సడికగలదానా.

102. నిలయము=ఇల్లు, మార్దవము=మృదుత్వము, పతితుండు=పడినవాడు; పదివిచెడినవాడు, మనుచు=బ్రతికించు.

103. నిఖిలము=సర్వము, కొలుచు=సేవించు.

106. మహిమ=విశ్వర్యము, సాబగు=సౌందర్యము, కీడ్పచు=తక్కువపడు, డెండము=హృదయము, గరగరిక=అందము, మెఱుగుబోడి=మెఱుపువలెమనోజ్ఞురాలగు ఆడుది.

107. నిసర్గము=స్వభావము, విధినిషేధము=శాస్త్రసమ్మతముకానిది.

108. నైయ్యము=పేను.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

TESTIMONIALS.

NUZVID,
20-3-31.

I have known Sreemathi Chebrolu. Saraswathi Devi garu for the last seven years as a Governess well versed in teaching English. She is a self made woman of remarkable perseverance and has a great capacity for hard work. Her interests are many sided but her field of specialisation lies in Telugu, Sanskrit and handicrafts. She is one of the very few Sanscrit scholars in the Andhra Desa and is a Poetess in Telugu too. I find that she takes a live interest in these languages and her Pathivratha Sathakamulu is a very valuable collection of well known poets of our ancient land, which speaks so much of her interest in serving the cause of the fair sex. The book contains an exhaustive collection of gems from various authors, quite worthy to be in the hands of each and every girl and woman of our country and I hope she will have many opportunities to write several such books useful to our women folk. Sreemathi Saraswathi Devi garu, is a diligent young woman of excellent character. I wish her the best success in life.

(Sd) **SRI RAJAH VENKATA RAMAYYA APPARAO**

BAHADUR GARU M. L. C.

Zamindar Mirzapuram Estate

&

President, District Board, Kistna,

20—3—31.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః.

యో గ్య తా.ప త్ర ము లు.

ప్రస్తుతము కొల్లాపుర నివాసినియు, సంస్కృతాంధ్రీ విద్యావిశారదయునైన శ్రీమతి సరస్వతీదేవిగారు రచించిన ఖండకావ్యమొకటి నేనెంతో సంతోషముతోఁ జదివించుకొని వింటిని. ఆంధ్రీకవిత్వరచనము నీమె కొలఁదికాలముక్రిందట నాయారంభించినను నింత స్వల్పకాలములో నింత మనోహరముగాఁ గవనముజెప్పట మిక్కిలి జ్ఞాఘాపాత్రము. ప్రశంసనీయమగు సంస్కృతసాహిత్యము కలుగుటచే, నీమె యచిరకాలమున నాంధ్రీకవిత్వరచనమున మిక్కిలి పోడికాఁగలదని నాకు గట్టి నమ్మికగలదు. ఈకవిత్వశైలినిబట్టిచూడ సహజ కవిత్వ ధోరణి యీమెయందు గర్భితమై యున్నదని చదువువారికిఁ దేటపడకపోదు. ఈయునతికిఁ బరమేశ్వరుఁడాయురారోగ్యము లిచ్చి యాంధ్రీనారస్వితమునకు నలంకారాయమానములగు గ్రంథముల నీమెచే రచియింపఁజేయుఁగాక యని కోరుచున్నాను.

రాజమహేంద్రవరము, {

29-3-1929.

చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహం.

త ప్ప వ్య ల ప ట్టి క.

పుట.	పద్యము.	తప్ప.	ఓత్ప.
12	40	చెవులు	చెలుపు
13	42	పలిదయ	బలిదయ
16	50	శ్రవణ	శ్రమణ
16	51	సేయవలయు	సేయవలయు
23	75	వోకలనైనఁ	వోకలనైనఁ
24	77	శుచిజ్ఞాదు	శుచినాదు
25	81	వల్లవోష్టికి	వల్లవోష్టికి
29	97	వంతుడై	వంతుండ్లై
34	-	బ్రతుకులెరువు	బ్రతుకులెరువు
36	-	పితపద్యము	పితపద్యము

మీ మతి నరస్వతీ దేవిగారిచే చ్రాయబడిన గ్రంథములు.

1. ప్రాచీనవైదికతత్వము
(ఇతిహాసాదులము) మొదటి భాగము.
2. ప్రాచీనవైదికతత్వము (అచ్చగతులుగారు).

మరియు ఇవి:

చేయబడిన రామాయణము, భాగవతము,
మృత్యుంజయము, నాటకము, గ్రంథములు.

